

A mai magyar püspökök szentségi genealógiája

Lékai László bíborost érdekelte a püspökszentelések története. Személyes levélben kért tőlem adatokat ahhoz az összeállításhoz, amely aztán meg is jelent *Az esztergomi főegyházmegye névtára és évkönyve* (Esztergom, 1982) című kötetben (102–104. l.).

Az ott felvázolt témát most kissé alaposabban bemutatom. Ezzel a 20. század második felében zajló magyar egyházi élet teológiaiilag leírható – összegyházi összefüggésbe állított – vázát világitom meg egy sajátos szempontból.

BEVEZETÉS

Mindenekelőtt néhány egyszerű, egymást kiegészítő megfontolást sorolok fel.

a.) A püspöki kar tagjai, szentelésüknél és egymással való közösségüknél fogva, a krisztusi tanítás, kormányzás és megszentelés állandó továbbadásának és kibontakoztatásának legfőbb hordozói és munkatársai.

b.) A püspökszentelés a mindenkori apostolkollégium kooptáló szentségi aktusa. Ilyen szempontból a szentelő püspökök személyének és a püspöki genealógiáknak elsőrendű jelentősége nincs.

c.) Ugyanakkor a szentelést egy konkrét püspök, a főszentelő végzi el, aki a szentelendővel valami konkrét személyes kapcsolatban áll.

d.) A szentelés kollegiális jellegét juttatja érvényre az, hogy általában vannak társszentelő püspökök. Ezek a latin szertartásban a római hagyomány szerint a főszentelővel együtt már régóta elvégezték, ma pedig kötelezően elvégzik (mint ahogy az összes jelenlévő püspök is) a szentelés lényegi szertartásait, és kimondják a lényegi szavakat.

e.) A társszentelők együttműködése mellett is minden püspök joggal vallja, hogy őt a főszentelője szentelte fel. Ezen az alapon és ilyen megszorítással megvan a püspöki genealógiák létjogosultsága; ezek a genealógiák az apostoli szukcesszió konkrét történetét és végeredményben az üdvösségtörténet egyházi szakaszának gerincét állítják elénk.

Valóban jelentős különbség áll fenn a vér szerinti és a szentség szerinti leszármazás (és leszármazástörténet) között. Fontos, nagy, szent püspökké senki sem a szentelője által lesz; a vér szerinti ősök ismerete viszont sok szempontból megvilágíthatja egy történelmi nagyság kibontakozását. Egyébként azonban a testi szülők és gyermekük közötti emberi rokonság is sokféle lehet; meráni Gertrúd nem volt rokon lélek leányával, Szent Erzsébettel, mint ahogy talán Ludwig van Beethoven sem alkoholista apjával.

A szentelendő és a szentelő közötti személyes kapcsolatra utaltam a c) pontban. Ennek jellemző és gyakori fajtái a következők: megyésfőpásztor szenteli a segédpüspökét; metropolita szenteli a szuffraganeusát; (ritkábban esik meg, hogy segédpüspök szenteli a főpásztort, vagy szuffraganeus a metropolitáját); az ország primása vagy bíborosa szenteli az ország sok vagy

legtöbb püspökét (így van Magyarországon); a pápai nunciust vagy delegátust kéri meg szentelőnek (ez különösen, de nem kizárólag a latin nyelvű és szellemű országokban szokás); az új püspök egy barátjával szentelteti fel magát (1908: Csernochot Hornig szentelte); nagyon kedvelt szentelők voltak bizonyos korokban a római bíboros helynökök és a Propaganda-kongregáció prefektusai; a nunciusokat gyakran a bíboros államtitkár vagy a Propaganda-kongregáció prefektusa szenteli, mintegy hivatalból; egy-egy pápa arra törekszik, hogy személyesen szenteljen minél több püspököt (ez különösen jellemző XIII. Benedekre és II. János Pálra; visszafogottabban XXIII. Jánosra és VI. Pálra).

LÉKAI ÉS PASKAI BÍBOROSOK SZENTSÉGI CSALÁDFÁJA

E genealógiatörténet színhelye: 1552–1795 a királyi Lengyelország, 1795–1917 a cári Oroszország, 1917–1921 az új Lengyelország, 1921–1928 Olaszország, 1928-tól Magyarország.

Az 1795 és 1902 közötti szentelésekben egy-két személynevet és helynevet nem lengyelül, hanem litvánul, fehéróroszul, ukránul vagy oroszul kellene írunk; ezzel megpróbálkoztunk, de nyilván csak részben sikerült.

A társszentelőket nem ismerjük az alábbi szenteléseknél: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 14 és 16.

PL/1. **1552. II/VI:** valahol Lengyelországban ismeretlen püspök felszentelte Jakub Uchanski chełmnói püspököt. 1502 – Łowicz 1581. IV. 5.

PL/2. **1568. I. 25.:** Piotrków Trybunalskiban valószínűleg J. Uchański gnieźnói érsek (biztosan jelen a szentelésen) felszentelte Stanisław Karnkowski wrocławwki püspököt. Karnków 1520. V. 10.– Łowicz 1603. VI. 8.

PL/3. **1601. I/VI:** valahol Lengyelországban St. Karnkowski gnieźnói érsek felszentelte Wawrzyniec Gembicki chełmnói püspököt. 1558-1624. II. 10.

PL/4. **1620. IV/VIII:** valahol Lengyelországban W. Gembicki gnieźnói érsek felszentelte Jan Węzyk przemysli püspököt. Gnieźnói főegyházmegye 1575-1638. V. 27.

PL/5. **1637. II. 22.:** Varsóban a Szent János-székesegyházban J. Węzyk gnieźnói érsek felszentelte unokaöccsét, Piotr Gembicki przemysli püspököt. 1585. X. 10. Regensburg 1657. VII. 14.

PL/6. **1653. VIII.:** Krakkóban a waweli székesegyházban P. Gembicki krakkói püspök felszentelte öccsét, Jan Gembicki chełmnói püspököt. Gnieźnói főegyházmegye 1602-1675.

PL/7. **1672. XII. 27.:** Varsóban a Szent János-székesegyházban J. Gembicki plocki püspök felszentelte Bonawentura Madaliński plocki koadjútort. 1620 körül – Wrocław 1691. XI. 11.

PL/8. **1676. IX. 9.:** Varsóban a Szent János-székesegyházban B. Madaliński plocki püspök felszentelte Jan Małachowski chełmnói püspököt. 1623 – Krakkó 1699. VIII. 20.

PL/9. **1690. III. 05.:** Varsóban a vizitációs konventben J. Małachowski krakkói püspök felszentelte Stanisław Szembek krakkói segédpüspököt. Morawice 1650-Skierniewice 1721. VIII. 3.

PL/10. **1707. II. 20.:** Lwówban a domonosok Corpus Christi-templomában St. Szembek gnieźnói érsek felszentelte Felicjan Konstany Szaniawski wrocławwki püspököt. Vilnius közelében 1668. XI. 24.–1732. VII. 2.

PL/11. **1724. II. 13.:** Częstochowában a csodás Szűzanya templomában F. K. Szaniawski krakkói püspök felszentelte Andrzej Stanisław Załuski plocki püspököt. 1695. XII. 2.– Róma 1758. XII. 16.

PL/12. **1749. X. 28.:** Krakkóban a Miasszonyunk-templomban A. St. Załuski krakkói püspök felszentelte Adam Ignacy Komorowski gnieznói érseket. Trzeszon (Chełmno) 1699. I. 24.–Skierniewice 1759. III. 2.

PL/13. **1758. V. 7.:** Varsóban a Szent János-székesegyházban A. I. Komorowski gnieznói érsek felszentelte Władysław Aleksander Łubieński lwówi érseket. Iwanów 1703. XI. 1.–Varsó 1767. VI. 20.

PL/14. **1767. II. 2.:** Skierniewicében Wł. A. Łubieński gnieznói érsek felszentelte Andrzej Stanisław Młodziejowski przemysli püspököt. Goszińonów 1717. XI. 30.–Varsó, 1780. II. 20.

PL/15. **1775. IX. 2.:** Varsóban a Szent János-székesegyházban A. Młodziejowski poznańi püspök felszentelte Kacper Kazimierz Cieciszowski kijevi koadjútort. Ozorów (Poznan) 1745. I. 5.–1831. IV. 28.

PL/16. **1817. IV. 8.:** Luckban a székesegyházban K. K. Cieciszowski lucki és zsitomiri püspök felszentelte Franciszek Borgiasz Lukasz Mackiewicz Kamjenec-Podilski-i püspököt. Lubartów (Krakkó) 1765. X.–Szentpétervár 1842. I. 13.

PL/17. **1827. V. 6.:** (a julián naptár szerint IV. 24.) Luckban F. B. L. Mackiewicz Kamjenec-Podilski-i püspök felszentelte Miłkoł Piwnicki lucki és zsitomiri koadjútort. Niesuchojeże (Ukrajna) 1771. IX.–1845. V. 29.

PL/18. **1829. II. 3.:** Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban M. Piwnicki lucki és zsitomiri koadjutor felszentelte Ignacy Ludowik Pawłowski Kamjenec-Podilski-i segédpüspököt. Bar (Ukrajna) 1776. II. 4.–Szentpétervár 1842. VI. 20.

PL/19. **1841. VII. 11.:** (a julián naptár szerint VI. 29.): Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban I. L. Pawłowski mohiljovi érsek felszentelte Kazimierz Roch Dmochowski vilnusi segédpüspököt Kurland (Kuzeme) részére. Zabołoc (Litvánia) 1779.VII.6.–Szentpétervár 1851.I.24.

PL/20. **1848. XII. 17.:** (a julián naptár szerint 5.): Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban K. R. Dmochowski mohiljovi érsek felszentelte Waclaw Zyliński vilnusi püspököt. Merecz (Litvánia) 1803. III. 1.–Szentpétervár 1863. V. 3.

PL/21. **1859. II. 27.:** (a julián naptár szerint 15.): Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban W. Żyliński mohiljovi érsek felszentelte Aleksander Kazimierz Bereśniewicz Zemaitijai (kaunasi) segédpüspököt. Szwelnie (Litvánia) 1823. VI. 16(4).–Włocławek, 1902. VI. 4.

PL/22. **1883. V. 13.:** (a julián naptár szerint 1.): Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban A. K. Bereśniewicz włocławeki püspök felszentelte Szymon Marcin Kozłowski lucki és zsitomiri püspököt. Olita (Litvánia) 1819. XI. 5.–Szentpétervár 1899. XI. 26.

PL/23. **1883. VI. 3.:** (a julián naptár szerint V. 22.): Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban Sz. M. Kozłowski lucki és zsitomiri püspök felszentelte Mieczysław Pallulon žemaitijai (kaunasi) püspököt. Smilgów (Litvánia) 1834. XI. 19.–Zemaitija 1908. V. 2.

PL/24. **1897. XI. 21.:** (a julián naptár szerint 9): Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban M. L. Pallulon žemaitijai püspök felszentelte Bolesław Hieronim Kłopotowski lucki és zsitomiri segédpüspököt. Holowczyńce (Kamieniec) 1848. III. 13.–Szentpétervár 1903. II. 24.

PL/25. **1901. VI. 30.:** Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban B. H. Kłopotowski mohiljovi érsek felszentelte Jerzy Józef Elizeusz Szembek plocki püspököt. Ujście (Kamieniec) 1851. VI. 14.–Poręba (alighanem Szibéria) 1905. VIII. 7.

PL/26. **1902. XI. 23.:** Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban J. J. E. Szembek plocki püspök felszentelte Stanisław Kazimierz Zdzitowiecki włocławeki püspököt. Barczkowice (Bydgoszcz) 1854. II. 12.–Włocławek (Bydgoszcz) 1927. II. 11.

PL/27. **1913. VI. 22.:** Szentpétervárott a Szent Katalin-templomban St. K. Zdzitowiecki wrocławeki püspök felszentelte Aleksander Kakowski varsói érseket. Dębiny (Varsó) 1862. II. 5.–Varsó 1938. XII. 30.

PL/28. **1919. X. 28.:** Varsóban a Szent János-székesegyházban A. Kakowski varsói érsek felszentelte Achille Ratti lengyelországi apostoli nunciust (a leendő XI. Pius). Desio (Milano) 1857. V. 31.–Róma 1939. II. 10.

PL/29. **1928. I. 8.:** Rómában a vatikáni palota Sixtus-kápolnájában XI. Pius pápa felszentelte Serédi Jusztinián György bíboros esztergomi érseket. Deáki 1884. IV. 23. – Esztergom 1945. III. 29.

PL/30. **1944. III. 25.:** Esztergomban a főszékesegyházban Serédi J. bíboros esztergomi érsek felszentelte Hamvas Endre csanádi püspököt. Piszke 1890. II. 27.–Kalocsa 1970. IV. 3.

PL/31. **1964. X. 28.:** Budapesten a Szent István-bazilikában Hamvas E. kalocsai érsek felszentelte Íjjas József csanádi apostoli kormányzót. Baja 1901. XI. 5.–Kalocsa 1989. IV. 29.

PL/32. **1972. III. 16.:** Budapesten a Szent István-bazilikában Íjjas J. kalocsai érsek felszentelte Lékai László veszprémi apostoli kormányzót. Zalalövő 1910. III. 12.–Esztergom 1986. VI. 30.

PL/33. **1978. IV. 5.:** Veszprémben a Szent Margit-plébániatemplomban Lékai L. bíboros esztergomi érsek felszentelte Paskai László veszprémi apostoli kormányzót. Szeged 1927. V. 8.

ÁTTEKINTÉS KORUNK EGYETEMES PÜSPÖKI TESTÜLETÉRŐL

Néhány kulcsszemély nevéhez kötve mutatjuk be a katolikus püspökök szentelési genealógiájának összképét.

Minden kartotékunk egy genealógiai jellel kezdődik. Ennek első eleme a genealógiai család jele, második eleme pedig a család ismert őseivel kezdődő láncszemek sorszáma. A messze legnagyobb család különféle ágait egy- vagy kétjegyű számok jelzik (e család bizonyítható őse tehát az 1541-es szentelésű 1/1, a szétágazás pedig az 1666-os szentelésű 1/8-cal kezdődik); a többi latin eredetű családot két betű, a keleti eredetű családokat pedig három betű jelzi.

Az 1-es jelzésű genealógiai lánc a legerősebb a püspökszentelések egész történetében; ennek a láncnak 1666-tól 1762-ig és 1823-tól 1967-ig valamennyi szemét feltüntetjük.

Akiről tudjuk, megadjuk, hogy személyesen hány püspököt szentelt. (Tudomásunk szerint hatan szenteltek száznál több püspököt; valamennyien szerepelnek.) Egy 1984-es kiadványból (Yves Guichart: *Le chemin de l'étoile*. Paris, Association Conrad Eubel) megállapítható, hogy 1984 szeptemberében egy-egy kulcsszemélynek hány leszármazottja élt. Kartotékjainkban (1984: jelzéssel) megadjuk ezt a számot, hozzátevé az összes akkor élő katolikus püspökhöz viszonyított százalékszámot is. (Mivel 1984-ben a titokban szentelt püspökökről csak hiányos információkkal rendelkezünk, sőt ez bizonyos mértékig még ma is így van, a létszámmegjelölés nem teljes; a hibalehetőség azonban nem igazán számottevő.)

Az 1984-es létszámhoz a legutóbbi évtized (illetve tizenkét év) szenteléseit alapján hozzáfűzzük a jelenlegi tendencia jellemzését (növekvőben, állandósulóban, csökkenőben, kihalóban); következik három év (1994, 1995, 1996) szenteltjeinek abszolút és százalékos száma. (A tendencia jellemzése tehát nem mindig azonos e pusztán három évből önként adódó következtetéssel!) Végül a család újabb, a zsinat után is működő magyar (vagy kárpát-medencei) tagjait nevezzük meg; ez a felsorolás nem feltétlenül teljes.

Valamennyi 1-es jelzésű szentelés, mint ahogy az egyjegyű számmal jelzettek legnagyobb része is, történelmileg bizonyított, az én ismereteim szerint is. Szinte kivétel nélkül bizonyítottak a XX. és a XIX. századi összes szentelések is. A régebbi századokban akadnak bizonytalanságok. Külön is hangsúlyozni kell, hogy a keleti eredetű családok kezdeteiről néha bizonytalan ismeretekkel rendelkezünk.

RR/1. **1471/1479:** Giuliano della Rovere bíboros (a leendő II. Gyula) szentelése minden bizonnyal Rómában. A családnak legalább nyolc pápa tagja volt: III. Pius, II. Gyula, X. Leó, VII. Kelemen, III. Pál, V. Pius, VIII. Orbán és VII. Sándor.

1/1. **1541. III/VI:** Scipione Rebiba chieti segédpüspök szentelése szinte biztosan Rómában. Szentelője nagyon valószínűen (de nem bizonyítottan) Giovan Pietro Carafa bíboros, Chieti érseke (a leendő IV. Pál) volt. (Hogy Carafát 1506 szeptemberében ki és hol szentelte, az teljesen bizonytalan. Nem feltétlenül nagybátyja, Oliviero Carafa, a bíboros dékán volt a szentelő; és mivel a pápai udvar 1506 őszén éppen úton volt a Pápai Államban, a helyet sem lehet kitalálni.) – Rebiba személyesen legalább 21 püspököt szentelt. Statisztikai áttekintés 1666-nál.

Elképzelhető, bár nem túlságosan valószínű, hogy Rebiba szentelése Besszarionra (1403–1472) megy vissza. Ő, miután 1437-ben Nicea érsekévé szentelték a konstantinápolyi patriarkátusban, 1439-ben Firenzében aláírta a keleti és nyugati egyházak egyesüléséről szóló zsinati döntéseket; még abban az évben kinevezték a római egyház bíborosának, és mint ilyen végzett Itáliában és Itálián kívül főpapi tevékenységet. Ha tehát feltételezzük, hogy Rebiba szentelése valamilyen úton-módon Besszarionra vezetődik vissza, akkor a mai katolikus püspökök több mint kilenc tizede bizánci (ortodox) eredetű szentségi genealógiával dicsekedhet.

PL/1. Valószínűleg **1552. I/VI:** Jakub Uchański chełmnói püspök szentelése valahol Lengyelországban. Statisztikai áttekintés 1883-nál.

Mivel a XVI. század közepe előtt Lengyelországban nem volt állandó római képviselő (nuncius), elképzelhető, bár nem szükségszerű, hogy a lengyel ág története a XVI. század közepe előtt is Lengyelországban folyt, esetleg a lengyel kereszténység kezdetétől fogva.

GS/1. Valószínűleg **1564. III/VIII:** Alfonso Gesualdo 24 éves bíboros, conzai érsek szentelése minden bizonnyal Rómában. Gyakorlatilag biztos, hogy nem Rebiba bíboros szentelte. A három római család azonban (della Rovere, Rebiba és Gesualdo) az előző évtizedekben származhatott közös őstől. Gesualdo családjához tartozott legalább hét pápa: VIII. Kelemen, V. Pál, XV. Gergely, X. Ince, IX. Kelemen, X. Kelemen és XII. Ince. 1984: 39 (1%). Kihalóban; 2 (0,44%).

UKR/1. **1589. VIII. 1.:** II. Jeremiás konstantinápolyi pátriárka Ukrajnában felszentelte Michajlo Rahozo kijevi ortodox érseket, aki 1596-ban katolikussá lett. 1984: 26 (0,66%). Enyhén növekvőben; 6 (1,31%). Magyar püspökök: Timkó Imre, Keresztes Szilárd. Ungváron: Ivan Marghitych. Erdélyben a háború előtti román szertartású hierarchia utolsó tagjai (pl. Iuliu Hossu in petto bíboros).

1/7. **1630. X. 7.:** négy püspök együttes szentelése Rómában. Giovanni Battista Scannarolo leszármazottairól 1719-nél lesz szó; Tegrimo Tegrimi és Giorgio Bolognetti nem lett genealógiai ős; Ulderico Carpegna 1666-ban szentelt.

BUL/1. **1653 előtt:** a leendő II. Athanasziosz ohridai (macedóniai) ortodox érsek szentelése, aki 1658-ban katolikussá lett. Magyar püspök: Dudás Miklós. Ungváron:

Alexander Chira, Konstantin Savov (Szabó), Ivan Semedi, Josyf Holovach; Semedi és Holovach a család utolsó, még élő két tagja.

MAR/1. **1656 előtt:** Jean Safrâwi leendő maronita pátriárka szentelése. 1984: 24 (0,61%). Növekvőben; 5 (1,1%). A családhoz tartozó Tabet nuncius latin szertartású püspököket is szentel.

1/8. **1666. V. 2.:** Paluzzo Paluzzi degli Albertoni (Altieri) bíboros, montefiasconéi püspök (1623–1698) szentelése Rómában. Személyesen 12 püspököt szentelt; kortárs római bíborosok sokkal többet szenteltek. 1984: 3544 (90,6%). Növekvőben; 420 (92,32%).

Altieri bíboros szentségi „apaságát” röviden így mutathatjuk be történelmi hosszszerszében. A római kúria kulcsszemélyiségei közül az ő családjába tartoznak: a) 1671 óta kivétel nélkül valamennyi, összesen 28 bíboros helynök; b) 1671 óta a Hitterjesztési Kongregáció (egy 18. századi kivétellel) valamennyi, összesen 25 püspökké szentelt bíboros prefektusa; c) 1675 óta a püspöki [püspöki és szerzetesi] kongregáció (két 18. századi kivétellel) valamennyi, összesen 27 püspökké szentelt bíboros vezetője; d) 1691 óta (két 18. századi kivétellel) valamennyi, összesen 32 püspökké szentelt bíboros államtitkár; e) 1700 óta (XIII. Ince és XI. Pius kivételével) valamennyi, összesen 20 pápa; f) 1700 óta (négy 18. századi kivétellel) valamennyi, összesen 35 bíboros dékán.

Altieri családja józan becslés szerint eddig összesen tizenöt ezer (sőt esetleg húszezer vagy még több) püspököt adott a világnak. A második világháború óta ez a szám minden évtizedben 1100-1500 új püspökkel gyarapszik; régebben persze jóval lassúbb volt a növekedés.

A latin szertartású püspökök óriási többségén kívül Altieri (és Lambertini) leszármazottja a mai keleti szertartású püspökök egy része is: nevezetesen az örmény és a kopt patriarkátus, az etiópiai, a román, a bolgár meg a dél-olaszországi keleti püspökök, a szír-malabár hierarchia, egyes ukrán és észak-amerikai rutén püspökök.

RZ/1. **1667. III. 20.:** Francesco Ravizza kúriai püspök szentelése Rómában. Szentelője valószínűleg a GS családba tartozott. 1984: 21 (0,54%). Kihalóban.

MEL/1. **1671 körül:** Léonce melkita püspök szentelése. 1984: 31 (0,79%). Növekvőben; 4 (0,88%).

1/9. **1675. II. 3.:** Vincenzo Maria Orsini 26 éves bíboros, manfredoniai érsek (a leendő XIII. Benedek) szentelése Rómában. Személyesen 150 püspököt szentelt; ő végezte az 1724-es és 1725-ös szentelést. 1984: 3453 (88,27%). Növekvőben; 410 (90,11%).

BD/1. **1686. XI. 26.:** Wolfgang von Bodman konstanzi segédpüspök szentelése valószínűleg Konstanzban. Szentelője feltehetőleg az RR családba tartozott. 1984: 21 (0,54%). Kihalóban.

11/12. **1719. II. 19.:** Dominique-Marie Varlet babiloni koadjutor püspök szentelése Párizsban. Tőle származnak az ókatolikus püspökök; ezek az utrechti unióban jelenleg kb. huszan vannak; az unión kívül is léteznek érvényesen szentelt ókatolikus püspökök. Ha pedig (ami valószínű) az anglikán egyháznak egyre több érvényesen szentelt püspökük van, ez az utóbbi száz esztendő ókatolikus és ortodox társszentelő püspökeinek köszönhető.

1/10. **1724. VII. 16.:** Prospero Lambertini kúriai érsek (a leendő XIV. Benedek) szentelése Rómában. Személyesen 48 püspököt szentelt; ő végezte a két 1743-as szentelést. Két kivétellel (XIV. Kelemen, XI. Pius) valamennyi utóda az ő családjához tartozik. 1984: 3424 (87,52%). Növekvőben; 409 (89,9%).

A római bíboros helynökök 1759 óta mind, a bíboros dékánok 1775 óta mind, a püspökké szentelt bíboros államtitkárok 1785 óta mind, a püspöki [püspöki és szerzetesi] kongregáció püspökké szentelt bíboros vezetői pedig 1794 óta mind lambertiniánusok.

14/10. **1725. X. 7.:** Gregorio de Molleda y Clerque trujillói (perui) püspök szentelése Rómában. 1984: 29 (0,7%), főleg indiai püspökök, köztük Lourdusamy bíboros. Állandósulóban; 1 (0,22%).

1/11. **1743I II. 19.:** Carlo Rezzonico bíboros, padovai püspök (a leendő XIII. Kelemen) szentelése Rómában. Személyesen 47 püspököt szentelt; ő végezte az 1758-as, két 1760-as, 1762-es és 1767-es szentelést. Négy kivétellel (XIV. Kelemen, VIII. Pius, IX. Pius, XI. Pius) valamennyi utóda az ő családjához tartozik. 1984: 2758 (70,5%). Erősen növekvőben; 371 (81,57%).

2/11. **1743. XII. 29.:** Enrico Enriquez nuncius szentelése Rómában. Családjához tartozik VIII. Pius és IX. Pius. 1984: 666 (17,02%). Erősen csökkenőben; 38 (8,33%).

13/12. **1751. X. 10.:** Migazzi Kristóf mecheleni koadjutor szentelése Rómában. Felmenő ágában XII. Kelemen. Tőle származik az 1760 és 1930 közötti magyar püspökök tekintélyes része; utolsónak halt meg Kriston Endre és Zadravetz István.

12/14. **1756. XII. 21.:** Charles Walmesley angliai apostoli vikárius szentelése Rómában; ugyanaz a Lante bíboros szentelte őt, aki később XIV. Kelemen. Walmesley szentelte az első USA-püspököt, John Carrollt. 1984: 91 (2,33%). Csökkenőben; 10 (2,19%).

3/12. **1758. XI. 19.:** Enrico Stuart kúriai bíboros szentelése Rómában. Ő szentelte a leendő XII. Leót, és tőle származik II. János Pál. 1984: 123 (3,14%). Erősen növekedőben; 94 (20,61%).

4/12. **1760. IX. 21.:** Giovanni Francesco Albani suburbicarius bíboros szentelése Rómában. Ő szentelte VI. Pius. 1984: 125 (3,2%). Állandósulóban; 11 (2,41%).

43/12. **1760. X. 5.:** Giovanni Carlo Boschi kúriai érsek szentelése Castel Gandolfóban. Tőle származik XVI. Gergely. 1984: 59 (1,51%). Állandósulóban; 6 (1,31%).

1/12. **1762. IV. 25.:** Marcantonio Colonna bíboros helynök szentelése Rómában. Családjába tartozik XIII. Leó és a 20. század négy pápája. 1984: 1813 (46,34%). Enyhén csökkenőben; 198 (43,52%).

5/12. **1767. IV. 26.:** Bernardino Giraud nuncius szentelése Rómában. Családjába tartozik XXIII. János és I. János Pál. 1984: 633 (16,18). Csökkenőben; 61 (13,38%).

KAL/1. **1776. V. 22.:** Jean Hormez 16 éves mossuli nesztóriánus káld püspök szentelése Rabban Hormizdban; 18 évesen katolikus lett. 1984: 35 (0,89%). Állandósulóban; 3 (0,66%). Ebben a családba tartoznak vietnami latin püspökök és (számomra ismeretlen számban) szakadár spanyol püspökök.

BV/1. **1789. IX. 13.:** François de Bovet sisteroni püspök szentelése Párizsban. Valószínű szentelője a GS családba tartozott. 1984: 18 (0,46%). Kihalóban; 1 (0,22%).

5/15. **1822. XII. 8.:** Giacomo Filippo Fransoni nuncius szentelése Rómában. Személyesen 70 püspököt szentelt. 1984: 490 (12,53%). Csökkenőben; 50 (10,96%).

1/15. **1823. V. 25.:** Carlo Odescalchi bíboros, ferrarai érsek szentelése Rómában. Személyesen 40 püspököt szentelt; ő végezte az 1828-as és 1832-es szentelést. 1984: 1812 (46,32%). Enyhén csökkenőben; 198 (43,62%).

SYR/1. **1826. I.:** Jules Antoine Samhéry mardini jakobita érsek szentelése Mardinban; 1827-ben katolikus lett. Tőle származik a katolikus szír hierarchia. 1984: 11 (0,28%). Állandósulóban; 4 (0,88%). Samhéryvel közös jakobita ősökre megy vissza, egy 1925-ös ortodox szentelésen keresztül, a katolikus malankár hierarchia. 1984: 5 (0,28%). Állandósulóban.

2/16. **1827. VI. 3.:** Giovanni Maria Mastai Ferretti spoletói érsek (a leendő IX. Pius) szentelése Rómában. Személyesen 32 püspököt szentelt; ő végezte az 1856-os és 1874-es szentelést. 1984: 642 (16,41%). Erősen csökkenőben; 38 (8,33%).

1/16. **1828. XII. 21.:** Costantino Patrizi kúriai érsek szentelése Rómában. Személyesen 109 püspököt szentelt. 1984: 1343 (34,33%). Csökkenőben; 147 (32,33%).

6/16. **1832. X. 14.:** Charles Joseph Eugène de Mazenod tunéziai apostoli vizitátor szentelése Rómában. 1984: 461 (11,78%). Csökkenőben; 51 (11,28%).

43/16. **1850. II. 24.:** Paul Cullen armaghi érsek szentelése Rómában; felmenő ágában XVI. Gergely. 1984: 45 (1,15%). Enyhén növekvőben; 6 (1,31%).

2/17. **1856. VII. 6.:** Alessandro Franchi nuncius szentelése Rómában. 1984: 396 (10,12%). Erősen csökkenőben; 20 (4,38%).

1/17. **1871. XI. 5.:** Lucido Maria Parocchi pavai püspök szentelése Rómában. Személyesen 121 püspököt szentelt, köztük a leendő X. Piust. 1984: 1150 (29,4%). Csökkenőben; 120 (26,42%). Magyar püspök: Márton Áron.

22/17. **1874. I. 12.:** Raffaele Monaco La Valletta kúriai bíboros szentelése Rómában. Személyesen 117 püspököt szentelt. 1984: 85 (2,17%). Csökkenőben; 10 (2,19%). Magyar püspök: Boros Béla. Erdélyben még: Ioan Ploscaru, Ioan Dragomir, Iulius Hirtea, Octavian Cristian, Iustin Paven, Emil Riti (titokban szenteltek, és az 1984-es összeszámlálásban nem foglaltatnak benne), főleg pedig Alexandru Todea bíboros és a mai bizánci szertartású román püspökök.

PL/23. **1883. VI. 3.:** Mieczyslaw Leonard Pallulon žemaiciai (kaunasi) püspök szentelése Szentpétervárott. 1984: 136 (3,48%). Csökkenőben; 10 (2,19%).

1/18. **1884. XI. 16.:** Giuseppe Sarto mantovai püspök (a leendő X. Pius) szentelése Rómában. Személyesen 23 püspököt szentelt. 1984: 1004 (25,66%). Enyhén csökkenőben; 105 (23,12%). Magyar püspökök: Virág Ferenc, Rogács Ferenc.

6/19. **1898. III. 6.:** Pietro Gasparri nuncius szentelése Párizsban. Személyesen 15 püspököt szentelt. 1984: 359 (9,18%). Állandósulóban; 43 (9,53%). Magyar püspökök: Shvoy Lajos, Kovács Vince, Kisberk Imre. Szlovákok: Ján Vojtaššák, Eduard Nécsey, Stefan Barnáš.

5/19. **1900. V. 6.:** Raffaele Merry del Val kúriai érsek szentelése Rómában. Személyesen 50 püspököt szentelt. 1984: 238 (6,08%). Csökkenőben; 23 (5,05%). Bácskai püspök: Matija Zvekanovic.

63/20. **1901. VII. 2.:** Louis-Ernest Dubois Le Mans-i püspök szentelése Le Mansban. 1984: 92 (2,35%). Állandósulóban; 8 (1,75%).

1/19. **1907. XII. 22.:** Giacomo della Chiesa genovai érsek (a leendő XV. Benedek) szentelése Rómában. Személyesen 8 püspököt szentelt; ő végezte az 1917-es és 1918-as szenteléseket. 1984: 491 (12,55%). Állandósulóban; 55 (12,06%).

62/19. **1916. XII. 10.:** Pietro Fumasoni Biondi nuncius szentelése Rómában. 1984: 185 (4,73%). Növekvőben; 27 (5,92%). Jórészt ebbe a családba tartoznak a szakadár kínai püspökök (akikről nincsenek pontos adataim).

1/20. **1917. V. 13.:** Eugenio Pacelli nuncius (a leendő XII. Pius) szentelése Rómában. Személyesen 30 püspököt szentelt; ő végezte az 1937-es és 1941-es szentelést. 1984: 406 (10,38%). Állandósulóban; 52 (11,4%). Szlovák püspök: Ambróz Lazík. Jórészt ebbe a családba tartozik a titokban szentelt csehszlovák nemzedék: pl. Ján Chryzostom Korec bíboros, Peter Dubovský volt segédpüspök, František Rábek segédpüspök; e nemzedék nagyon valószínű tagjai a magyar Rédey József és Parádi Gyula is.

77/20. **1918. V. 19.:** Willem Maria van Rossum kúriai bíboros szentelése Rómában. 1984: 52 (1,33%). Csökkenőben; 2 (0,44%). Burgenlandi püspökök: Stefan László, Paul Iby.

PL/28. **1919. X. 28.:** Achille Ratti nuncius (a leendő XI. Pius) szentelése Varsóban. Személyesen 19 püspököt szentelt. 1984: 68 (1,74%). Enyhén csökkenőben; 6 (1,31%).

52/18. **1925. III. 19.:** Angelo Giuseppe Roncalli nuncius (a leendő XXIII. János) szentelése Rómában. Személyesen 72 püspököt szentelt, köztük a leendő I. János Pált (aki viszont soha egyetlen püspököt sem szentelt). 1984: 84 (2,15%). Jöcskán csökkenőben; 8 (1,75%).

2/21. **1930. II. 24.:** Adeodato Giovanni Piazza beneventói érsek szentelése Rómában. Személyesen 50 püspököt szentelt. 1984: 307 (7,85%). Jöcskán csökkenőben; 16 (3,5%). Magyar püspök: Miklósházy Attila.

7/21. **1933. IV. 23.:** Amleto Giovanni Cicognani nuncius szentelése Rómában. Személyesen 98 püspököt szentelt. 1984: 427 (10,9%). Csökkenőben; 44 (9,65%). Magyar püspökök: Jung Tamás, Irányi László.

1/21. **1937. VII. 25.:** Eugène Tisserant kúriai bíboros szentelése Rómában. 1984: 257 (6,47%). Növekvőben; 43 (9,43%).

82/21. **1941. V. 4.:** Carlo Confalonieri L'Aquila érseke szentelése Rómában. 1984: 52 (1,33%). Állandósulóban; 3 (0,66%). Magyar püspökök: Jakubinyi György, Reizer Pál, Tamás József. Szlovákok: Ján Sokol, Dominik Tóth, Vladimír Filo.

4/23. **1954. X. 12.:** Jean Villot párizsi segédpüspök szentelése Párizsban. Személyesen 26 püspököt szentelt. 1984: 74 (1,89%). Növekvőben; 10 (2,19%). Magyar püspök: Kada Lajos. Felvidéki eredetű, magyarul tökéletesen beszélő (Villot szentelőjének családjából): Ernest Charles Albert Nyary bagdadi latin érsek.

1/22. **1954. XII. 12.:** Giovanni Battista Montini milánói érsek (a leendő VI. Pál) szentelése Rómában. Személyesen 105 püspököt szentelt. 1984: 189 (4,83%). Növekvőben; 30 (6,58%). Magyar püspökök: Jakab Antal, Bálint Lajos, Huzsvár László, Péntes János.

3/21. **1958. IX. 28.:** Karol Wojtyła krakkói segédpüspök (a leendő II. János Pál) szentelése Krakkóban. Személyesen 1998 januárjáig 273 püspököt szentelt. 1984: 98 (2,51%). Erősen növekvőben; 94 (20,61%). Magyar püspökök: Ternyák Csaba, Majnek Antal. Szlovákok: Jozef Tomko, Dominik Hrusovský, František Tondra, Ján Hirka, Alojz Tkáč, Eduard Kojnok, Rudolf Baláz, Milan Chautur, Andrej Imrich, Bernard Bober. Erdélyben: Folerintin Crihalmeanu.

1/23. **1967. VII. 16.:** Agostino Casaroli kúriai érsek szentelése Rómában. 1984: 18 (0,46%). Erősen növekvőben; 19 (4,17%). Szlovák püspökök: Ján Pasztor, Josef Feranec, Julius Gábriš.

6/22. **1978. I. 15.:** Angelo Sodano nuncius szentelése Astiban. 1984: 3 (0,077%). Növekvőben; 15 (3,29%). Erdélyi püspök: Sebastian Kräuter.

ÁTTEKINTÉS AZ ESZTERGOMI ÉRSEKEKRŐL

Az esztergomi érsek genealógiai hovatartozása az utóbbi közel 400 év során így oszlik meg.

a.) 1616–1666 és talán 1685–1695: Pázmány Péter, Lósy Imre, Lippay György meg talán Széchenyi György Rebiba családjából származtak. b.) 1666–1685: Szelepcsényi György szentelője ismeretlen. c.) 1695–1765: Kollonich Lipót, Szász Keresztély Ágost, Esterházy Imre, Csáky Miklós és Barkóczy Ferenc Gesualdo családjához tartoztak. d.) 1776–1809: Batthyány József és a fiatalon szentelt és elhunyt Károly Ambrus érsek Migazzi Kristóf leszármazottai voltak. e.) 1819–1849: Rudnay Sándor, Kopácsy József

és Hám János egy 1788-as szentelésre mennek vissza, amely nem tartozhatott más családba, mint Migazziéba vagy XIV. Benedekébe. f.) 1849–1891 és 1913–1927: Scitovszky Jánossal, Simor Jánossal és Csernoch Jánossal megint visszatért Migazzi genealógiája. g.) 1891–1912: Vaszary Kolos Patrizi bíboros leszármazottja volt. h.) 1927-től napjainkig: Serédi Jusztinián, Mindszenty József, Lékai László és Paskai László XI. Pius családját hozták Magyarországra, és tették szinte egyeduralkodóvá.

Ebből a vázlatos genealógiatörténetből két tanulságot szeretnék kiemelni.

a.) A módosulást mindig Rómából eredő szentelés hozta az országba: 1617-ben (egy nuncius és az osztrák Khlesl bíboros közvetítésével) Pázmány Péteré, 1668-ban (egy nunciuson át) Kollonich Lipóté, 1751-ben a Rómában szentelt Migazzi Kristófé, 1815-ben (több osztrák nemzedék közvetítésével) Rudnay Sándoré, 1891-ben (két nuncius és egy bécsi érsek által) Vaszary Kolosé, végül 1928-ban a Rómában szentelt Serédi Jusztiniáné. Hasonló tanulságot a katolikus világ valamennyi országában megfigyelhetünk. Meglehetősen kevés olyan katolikus püspök él bárhol a világon, akinek családfájában ne szerepelne római szentelés.

b.) A második tanulság Magyarországot jellemző egyedülálló jelenség: a XX. század 30-as és 40-es éveiben az Altieri bíborostól eredő régi római családot fokozatosan és szinte teljesen kiszorította egy kisebbségi család, amely csak Ratti bíboros pápává választásával honosodott meg magában Rómában. Feltételezhetjük tehát, hogy a magyar egyházmegyék egymást követő XX. századi püspökeinek (Csernoch–Serédi, Rott–Tóth Tihamér, Glattfelder–Hamvas, Kisberk–Szakos stb.) esetleg Szent István királyunk koráig visszamenőleg nem azonos a szentségi genealógiája.

TEOLÓGIAI ÉS TÖRTÉNELEMTEOLÓGIAI MEGFONTOLÁSOK

a.) Amikor 1988-ban II. János Pál ünnepélyesen megállapította a Lefebvre érsek szakadár püspökszenteléseivel beállt kiközösítést, iratában a püspökszentelést így minősítette (DH 4821): „per quam nempe sacramentaliter sustinetur apostolica successio.” Ezt a magvas megállapítást szeretném részletesebben kibontani.

b.) Már Szent Ágostonnál olvassuk (EP 1896): „Az Egyház az apostolok korától fogva a püspökök teljesen bizonyos egymásra következése által marad fenn napjainkig és az utánunk következő korokra.” A legutóbbi egyetemes zsinat is hasonló értelemben tanít: „Nagy feladataikra Krisztus az apostolokat a reájuk leszálló Szentlélek kiáradásával töltötte el; ők maguk kézrátétellel adták tovább munkatársaiknak azt a lelki adományt; és az a püspökszentelésben hagyományozódott át egészen mihozzánk.” (*Lumen gentium* 21b.)

c.) A püspökszentelések történetének teológiai értelmét az egyes püspökszentelések teológiai értelme világítja meg. „A püspökszentelés az egyházi rend szentségének teljességét közli. A püspökszentelés a megszentelés feladatával együtt átadja a tanítás és a kormányzás feladatát is. A kézrátétel meg a szentelés szavai úgy adják át a Szentlélek kegyelmét és úgy vésik be a szentségi jelet, hogy a püspökök kimagasló és szembezőkő módon magának Krisztusnak, a Tanítónak, a Pásztornak és a Főpapnak a szerepét töltik be, és az ő személyében járnak el. A püspökökre tartozik, hogy az egyházi rend szentsége által új kiválasztottakat vegyenek fel a püspöki testületbe.” (*Lumen gentium* 21c.) „A püspökök birtokolják az egyházi rend teljességét; tőlük függenek hatalmuk gyakorlásában mind az áldozópapok – ezek maguk is az új szövetség igazi papjává szentelődtek, hogy a püspöki rend szorgos munkatársai legyenek –,

mind a szerepök, akiket szolgálatra szentelnek fel, és Isten népét szolgálják közösségekben a püspökkel és papságával. Maguk a püspökök tehát Isten misztériumainak legfőbb intézői ..." (*Christus Dominus* 15.) „A püspökök személyében, akiknek az áldozópapok segédkeznek, ott van a hívek között az Úr Jézus Krisztus, a legfőbb Pap. Az atya Isten jobbán ül, még sincsen távol főpapjainak gyülekezetétől; hanem elsősorban az ő kiváló szolgálatuk által hirdeti Isten ígését minden népnek, és folyton folyvást kiszolgáltatja a hit szentségeit a hívőknek; az ő atyai tisztességük által építi be tulajdon Testébe az új tagokat természetfeletti újjászületés útján; végül az ő bölcsességük és okosságuk által irányítja és rendezi az új szövetség népét az örök boldogság felé tartó zarándokútján.” (*Lumen gentium* 21a.)

d) A katolikus (meg az ortodox és az ókatolikus) Egyházban a megszentelő kegyelmi és evangéliumi élet végső fokon a püspökszenteléseken keresztül gyökerezik az apostoliságban és Krisztus Urunk megváltó művében. Az említett Egyházakban gyakorlatilag valamennyi szentséget (a kegyelmi élet forrásait és forrásait minden egyéb evangelizáló tevékenységnek is) vagy maguk a püspökök szolgáltatják ki, vagy az általuk szentelt papok és diakónusok, vagy pedig a püspököktől, papoktól, diakónusoktól megkeresztelt világiak. Ugyancsak a püspökök vagy papjaik a szerzői az áldásoknak is; nevezetesen ők szentelik fel a templomokat, az Egyház liturgikus, evangéliumhirdető, megszentelő tevékenységének otthonait.

e) A püspökszentelések története az üdvösségtörténet egyházi szakaszának gerincét alkotja. Egy élő szervezetben nem minden a gerinc; de minden szövet és minden szerv a gerinc körül rétegeződik, közvetlenül vagy közvetve a gerinchez tapad; a gerinc tart meg és tart össze mindent.

f) A püspökszentelések története az apostoli szukcesszió konkrét története. Az apostoli szukcesszió azt jelenti, hogy a püspöki karizma áthagyományozásának vonalán minden korok minden egyes püspöke egy egyetlen forrásra megy vissza: az apostolok egyházának kollégiumán keresztül az új és örök Szövetség legfőbb Papjára.

g) A történelmi alakulás minden korszakban kitermel újabb egységfókuszokat: többé-kevésbé kiterjedt egységek kiindulópontjait. Az apostoli székek (elsősorban a római szék, a keleti egyházakban pedig a pátriárkai székek) mindig élő, bőséges és megtermékenyítő forrásként fakasztják a püspöki karizmát, és ontják az egész Egyházba koncentrikus körök formájában.

h) Amit ilyen értelemben a magyarországi egyház legutóbbi négy évszázadán megvilágítottunk, azt, mint már említettem, bármilyen más egyház példáján is bemutathatnánk.

i) A püspökszentelések egyetemes történetének különös tanulsága az, hogy az egész katolikus Egyház püspöki kara több mint kilenc tizedes egységbe kovácsolódik időben egész közel hozzánk. Az apostolok korától 1541-ig, illetve 1666-ig, sőt 1743-ig szinte kizárólag egyetlen láncolat hordozta a püspöki karizmát korunkig érően. 1743 után aztán egy évszázad alatt az egész egyházat átfogó egység majdnem teljesen kibontakozott.

j) Az említett arányok, két meggondolás alapján, hosszú jövőre is érvényesnek vehetők. Egyrészt nem valószínű, hogy Altieri bíboros családja egészen megközelíti a 100 %-os egységet; mindig maradnak más családok (pl. a PL meg a keletiek). Másrészt az 1743-as osztódás mindkét ága maradandó jövőnek néz elébe, egyik sem fog (egyhamar) kihalni vagy nagyon összezsugorodni.